

PRÍNOS MESTSKÝCH ZÁHRADKÁRSKÝCH OSÁD (MZO) PRE EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY

15 15:35

Výzva

Štandardné mestské záhrady a parky sú v mnohých prípadoch založené na rozsiahlych zbierkach niekoľkých rastlín. Poskytujú určité regulačné a kultúrne služby a aj zásobovanie potravinami.

Mestské záhrady s nedostatkami, ktoré sa týkajú zaužívaných postupov, znižujú hodnotu ekosystémových služieb. Napríklad použitie chemických látok je potenciálne nebezpečné pre ľudské zdravie, faunu a flóru a môže spôsobiť aj zníženie biodiverzity a redukciu biotopov.

Aký druh služieb a postupov môžu poskytnúť multifunkčné a udržateľné MZO v porovnaní so zle navrhnutými a nesprávne udržiavanými záhradami?

Infolist predstavuje základné pravidlá a poskytuje niekoľko detailných informácií s cieľom pomôcť záhradkárom rozvíjať dobré postupy v rámci MZO. Ďalej odporúča postupy a prístupy, s cieľom riešiť problémy a dosiahnuť efektívne riešenie pre MZO so zreteľom na potenciálne pozitívne a negatívne socio-ekologické dopady.

Osvedčené skúsenosti a postupy môžu zdokonaľiť ekosystémové služby MZO. Napríklad predstavujú nárast benefitov (množstvo/kvalita/cena) s ohľadom na:

- Biotopy poskytujúce priestor pre rôzne typy živočíchov.
- Poskytovanie potravín.
- Reguláciu miestnych klimatických podmienok.
- Možností kontaktu s prírodou a možnosťami rekreácie.

Image 2 - Provisioning garden, supply of local fresh and healthy food, Cesis, Latvia.
Photo: Avigail Heller

Image 3 - Ecological corridor, Lisbon, Portugal.
Photo: Avigail Heller

Odkaz pre záhradkárov

Úloha MZO v zásobovaní hodnotnými produktami (zásobovanie potravinami)

- Multifunkčné priestory prinášajú nové príležitosti a výzvy pre produkciu tovarov. Je to spôsobené možnosťou zásobovania miestnymi čerstvými a zdravými potravinami, vrátane liečivých a aromatických rastlín.

Úloha MZO v zlepšovaní biodiverzity a podmienok životného prostredia (Regulačné služby) spočíva vo:

- Vytvorenie ekologických koridorov a prepojenia rozsiahlych parkov a záhrad v rôznych častiach mesta, od koncentrovaného mestského centra až po jeho okraj [1].
- Vytvorenie rozdielnych biotopov pre rôzne živočíchy a v podpore obohacovania biodiverzity výsadbou širokého spektra druhov rastlín [2].
- Vegetácia (napr. pôdny pokryv a koreňový systém) pomáha predchádzať fyzickej degradácii pôdy (napr. erózii).
- Zachovanie úrodnosti pôdy, zabraňuje stratám živín a zlepšuje rozklad.
- Zabezpečenie miestnej tepelnej regulácie.

Význam MZO v prospech záhradkára (Kultúrne služby)

- Poskytnutie príležitosti pre rozvoj komunitného života, vzdelávanie v oblasti poľnohospodárstva a ochrany životného prostredia.
- Vytvorenie pozitívnych vzťahov, pocit spolupatričnosti so životným prostredím a pocit pohody [3] [4].
- Poskytnutie prírodného a krajinného prostredia, okrasných priestorov a priestorov pre rekreáciu.

Odporúčenie

Plán záhradkára

- Vopred si naplánujte využité záhrady (vytvorenie projektu) [5].
- Navrhnete si priestory pre komunitné - spoločné ale aj pre súkromné záhradkárčenie.
- Používanie viac druhov rastlín, nie veľké zoskupenia iba s malým počtom druhov rastlín (zvýšite možnosti opelenia a tvorby biotopov).
- Použite medonosné rastliny [6].
- Záhradkári musia zvážiť výhody a riziká ekosystémových služieb, s prihliadnutím na: 1) hodnotu (fyzickú alebo trhovú) produktov; 2) potrebu plánu, ktorý predstavuje zber vzoriek a analýzy prírodných zdrojov; 3) obmedzenia a predpoklady pozemku / pôdy (napr. svah); 4) sociálno-ekonomické podmienky, teda faktory, ako sú finančné zdroje a ceny energií; 5) vyvážené riešenia týkajúce sa kompromisov medzi očakávanými cieľmi (napr. ekonomické a environmentálne vplyvy nových prístupov).

Skúsenosti a prax

- Použitie zásad pre udržateľnú produkciu, ako sú pestovateľské postupy a rotácia rastlín zodpovedajúce špecifickým podmienkam pozemku (napr. pôdna a vodná schopnosť a kvalita a prednostne ekologické výrobné metódy).
- Použitie recyklovateľných organických materiálov (napr. kompostovanie), čím sa minimalizuje využívanie neobnoviteľných zdrojov a prispieje sa aj k zvýšeniu úrodnosti.
- Menej pesticídov a hnojív je šetrnejšie ku životnému prostrediu.

Ďalšie informácie

Referencie

- [1] **Mata, D.** (2014). Allotment gardens in Lisbon. Available at: http://www.urbanallotments.eu/fileadmin/uag/media/Lisbon/Lisbon_report_NK8.pdf
- [2] **Matteson K. C., Ascher J. S., & Langellotto G. A.** (2008). Bee richness and abundance in New York city urban gardens. *Annals of the Entomological Society of America*, 101(1), 140-150.
- [3] **Ferris, J., Norman, C. & Sempik J.** (2001). People, land and sustainability: community gardens and the social dimension of sustainable development. *Social Policy & Administration* 35 (5), 559-568.
- [4] **Hassell, M.** (2002). *The Struggle for Eden: Community Gardens in New York City*. Westport: Bergin & Garvey.

Image 4 - Habitats and biodiversity, Cesis, Latvia. Photo: Avigail Heller

Image 5 - Connection to nature. Haifa, Israel. Photo: Avigail Heller

Odkaz pre tvorcov politiky

- MZO sú priestory, ktoré poskytujú špecifické benefity: zásobovanie potravinami, reguláciu (vrátane tvorby biotopov) a kultúrne služby.
- Benefity posilňujú odolnosť miest vo vzťahu ku socio-ekonomickým a ekologickým úlohám.
- MZO poskytujú miestne zdravé potraviny a prispievajú k zníženiu energie použitej na prepravu potravín.
- Ponúkajú priestory pre trávenie voľného času, vytvárajú časti biokoridorov, znižujú mestský tepelný stres [7], zlepšujú ochranu pôdy a vody tým, že zvyšujú infiltráciu a znižujú odtok (významné najmä v prípade plytkých a jemných pôd), pozitívne vplyvajú na úrodnosť pôdy a kvalitu vody.
- Vzhľadom na jedinečné vlastnosti MZO a skutočnosť, že ponúkajú kombináciu mnohých služieb, tvorcovia kľúčovej legislatívy (napr. obce, miestne zastupiteľstvá) by mali zahrnúť tento typ „zelenej infraštruktúry“ do územných plánov zón a sídel ako špecifický sociálno-ekologický systém.
- V súvislosti so zvýšením hustoty obyvateľov a veľkosti sídla by malo byť zriaďovanie MZO podporované v oblastiach, v ktorých uvedené služby môžu zlepšiť kvalitu života občanov.

Zhrnutie

- Poskytnúť ročný (alebo dlhodobý) rozpočet pre plánovanie činností súvisiacich s MZO.
- Zriadiť pracovnú skupinu zahŕňajúcu jednotlivé oddelenia v obci (napr. mestské plánovanie, parky a rekreácia, kultúra, komunita a vzdelávanie) a vyhradiť aspoň jednu osobu zodpovednú za otázky MZO.
- Definovať cieľové skupiny: sociálno-ekonomické postavenie, rodiny s deťmi, dôchodcovia, prisťahovalci, atď. a posúdiť ich environmentálnu informovanosť a angažovanosť.
- Mapovať otvorené alebo neudržiavané územia s ohľadom na vlastníctvo obce, marginálne územia (napr. okraje ciest), územia v existujúcich parkoch, ktoré sa môžu zmeniť, územia v školách a škôlkach a súkromné územia spravované nevládnymi organizáciami.
- Realizovať špecifické predpisy a regulatívy týkajúce sa zodpovednosti a ekologického správania zainteresovaných strán.
- Vytvoriť obcou financované pokyny (orientované na verejnosť a záhradkárov) obsahujúce kľúčové indikátory a štandardy zabezpečujúce najlepšie postupy.

Ďalšie informácie

Referencie

- [5] **Levi E., Zeikel A., Galon I. & Lev N.** (2013). The secret of the community gardens. Published by Ministry of Agriculture and Rural Development, Israel (In cooperation with Ministry of Health, Ministry of Social Affairs and Social Services, Ministry of Construction and Housing, Ministry of Environmental Protection, JDC Israel, The Society for the Protection of Nature in Israel & Community Gardens, Israel) (in Hebrew).
- [6] **Heller A., Maoz G., Kagan S., Dag A., Zinger A., Amara R., Slavetsky Y., Chercasky P. & Eisikowitch D.** (2016). Nectar plants in Israel. Published by Ministry of Agriculture, Israel.
- [7] **Coen P., Potchner O. & Bitan A.** (2007). Bioclimatology of urban parks in Tel-Aviv. Yaar, 9:40-46 (In Hebrew).

AUTORI

Avigail Heller¹, Ministry of Agriculture and Rural Development, Izrael

Paulo Brito da Luz, INIAV - National Institute of Agrarian and Veterinary Research, Portugalsko

¹corresponding author: avigailheller1@gmail.com

PREKLAD

Roberta Štěpánková, SPU v Nitre, Slovensko, roberta.stepankova@uniag.sk

Veronika Vaculová, SPU v Nitre, Slovensko, veronika.vaculova@uniag.sk

INFO SÉRIA | VYDANIE 1 V. SLOVENSKÝ JAZYK | DÁTUM ONLINE PUBLIKOVANIA 1.12. 2016

COST (European Cooperation in Science and Technology) is a pan-European intergovernmental framework. Its mission is to enable break-through scientific and technological developments leading to new concepts and products and thereby contribute to strengthening Europe's research and innovation capacities.

www.cost.eu

COST is supported by the EU Framework Programme Horizon 2020

Acknowledgement

This factsheet is based upon work from COST Action TU1201 Urban Allotment Gardens in European Cities, supported by COST (European Cooperation in Science and Technology)

www.urbanallotments.eu

Join urban gardens in Europe

<https://www.facebook.com/groups/825421310826607/>